

МЕДИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ РОЗПОДІЛУ УЧНІВ НА МЕДИЧНІ ГРУПИ ДЛЯ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті представлено дані моніторингового дослідження стану здоров'я та розподілу на медичні групи для занять фізичною культурою учнів шкіл м. Чернігова.

Ключові слова: здоров'я, медичні групи, фізична культура.

Постановка проблеми. В Україні склалася тривожна ситуація, яка несе в собі велику загрозу національній безпеці, соціальній і демографічній сферам. Критичний рівень здоров'я, фізичної підготовленості й фізичного розвитку дітей та молоді є наслідком зниження їхньої рухової активності у режимі дня при зростаючому статичному і психоемоційному напруженні процесу навчання, впровадження інноваційних комп'ютерних технологій у повсякденний побут, несприятливих екологічних умов навколишнього середовища. Така ситуація становить реальну загрозу генофонду нації, безпеці України та стала пріоритетною проблемою загальнодержавного значення і вимагає адекватного вирішення. Національні інтереси потребують нагального вжиття ефективних заходів для розв'язання соціально значущої проблеми запобігання захворюваності шляхом зміцнення здоров'я людей як найвищої соціальної цінності [4].

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконується згідно з напрямком держбюджетної теми: "Педагогічні шляхи формування здорового способу життя школярів різних вікових груп" (№0112U001072 від 18 січня 2012 р.).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Феномен здоров'я є предметом дослідження багатьох учених і розглядався у кількох аспектах: філософському, медико-біологічному, соціально-педагогічному. Його вивчали зокрема М. Амосов, Е. Вайнер, В. Войтенко, І. Мурахов, Г. Никифоров, Ю. Лісичин. Принципи побудови процесу формування здоров'я школярів розробляли Т. Круцевич, Б. Шиян, М. Носко, О. Дубогай, Т. Ротерс, С. Кириленко. Медико-біологічним особливостям психолого-педагогічного процесу, спрямованого на зміцнення здоров'я підростаючого покоління, присвячені роботи Г. Апанасенка, В. Волкова.

Сучасна система фізичного виховання в Україні, яка покликана вирішувати головну проблему – здоров'я нації, перебуває у кризовому стані і не може задовольнити потреби населення. Катастрофічно зменшується кількість дітей, залучених до регулярних занять фізичною культурою та спортом [7]. Масові обстеження школярів виявили, що тільки один із десяти учнів є практично здоровим, а у більше ніж 90% обстежених спостерігаються ті чи інші функціональні відхилення [2, 7]. У сучасній науковій і методичній літературі досить детально аналізуються причини зниження здоров'я, розроблені шляхи його поліпшення. Проте, незважаючи на всі намагання, за останні роки стан здоров'я школярів не тільки не поліпшився, а навпаки – погіршився [6]. Основною причиною такого стану є те, що в учнів не сформована внутрішня потреба у збереженні і зміцненні здоров'я, потреба у дотриманні здорового способу життя.

Формування здорового способу життя повинно бути одним із пріоритетних напрямів у виховній діяльності вчителів школи. Їхня робота повинна бути спрямована на забезпечення повноцінного розвитку учнів, охорони та зміцнення їхнього здоров'я, формування фізичних здібностей особистості, гармонії тіла і душі [1, 6].

Мета роботи – моніторинг стану здоров'я та розподілу учнів на медичні групи для занять на уроках фізичною культурою в Чернігівських загальноосвітніх навчальних закладах.

Результати дослідження. У Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т.Г. Шевченка у рамках виконання науково-дослідного проекту "Педагогічні шляхи формування здорового способу життя школярів різних вікових груп" проведено моніторингове дослідження розподілу школярів 1-11 класів на медичні групи у загальноосвітніх навчальних закладах м. Чернігова.

Проблема шкільного фізичного виховання завжди привертає до себе найпильнішу увагу фахівців різного профілю. Основною формою фізичного виховання в школі є урок фізичної культури. Але за останнє десятиліття урок зазнав значних змін, які пов'язані з цілою низкою причин і основна з них – погіршення здоров'я дітей. Більшість дітей не в змозі виконати норми та вимоги, які передбачає комплексна програма з фізичної культури.

Отже, диференційований підхід до дітей відповідно до індивідуальних особливостей – ефективний метод поліпшення навчального процесу на уроці фізичної культури у школі. Основне завдання

диференційного навчання на уроці фізичної культури полягає в тому, щоб забезпечити максимально-продуктивну діяльність кожного учня, надати оптимальний руховий режим, повніше мобілізувати їх здібності. Урахування ступеня статевого дозрівання, фізичного розвитку, характеру адаптації до м'язової діяльності дає змогу більшою мірою індивідуалізувати процес фізичного виховання дітей шкільного віку.

Класний колектив об'єднує дітей із різним ступенем фізичного розвитку та руховою підготовленістю, тому не можна висувати до всіх дітей однакові вимоги. Необхідно виявляти причини слабких показників у руховій підготовленості та знаходити ефективні шляхи та методи поліпшення [1].

Вивчення стану здоров'я дітей та раціональний розподіл їх на медичні групи має важливе значення для опрацювання оздоровчих заходів і створення для них оптимальних умов навчання та виховання.

Починаючи з 2009-2010 навчального року порядок розподілу учнів на медичні групи для занять фізичною культурою визначається Положенням про медико-педагогічний контроль за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах (далі – Положення) та Інструкцію про розподіл учнів на групи для занять на уроках фізичної культури (далі – Інструкція), які затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки України № 518/674 від 20.07.2009 року [3, 5].

У п. 1.2 Положення зазначено, що медико-педагогічний контроль є необхідним компонентом педагогічного процесу, що забезпечує своєчасне визначення рівня функціональних можливостей організму учнів, адекватність фізичних навантажень та раннє виявлення ознак хвороб і ушкоджень. Згідно Положення, оцінку стану здоров'я учнів з подальшим розподілом їх на групи для занять фізичною культурою здійснює медичний працівник навчального закладу за результатами:

– обов'язкових медичних профілактичних оглядів (рівень та гармонійність фізичного розвитку, наявність захворювань чи вад розвитку, травм, гострих хронічних захворювань, частота та тривалість захворювань, патологічна враженість);

– функціональних проб з дозованим фізичним навантаженням (визначення рівня функціонального стану організму);

– медико-педагогічних спостережень за різними формами фізичного виховання у навчальному закладі.

У п. 2 Інструкції зазначено, що медичний працівник навчального закладу на підставі довідки про стан здоров'я, в якій визначається група для занять на уроках фізичної культури, здійснює розподіл всіх учнів на групи для занять фізичною культурою.

У додатку 1 Інструкції представлено характеристику груп для занять на уроках фізичною культурою та особливості організації занять з учнями в навчальних закладах [3]. Таким чином, до основної медичної групи належать здорові діти та діти, які мають гармонійний, високий або середній рівень фізичного розвитку з високим або вищим за середній рівнем функціонально-резервних можливостей серцево-судинної системи. Для цієї групи дітей фізична підготовка проводиться в повному обсязі з навчальними програмами з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку дитини. Дозвіл лікаря щодо занять, які супроводжуються підвищеними фізичними навантаженнями (заняття в спортивних секціях, танці тощо), надається тільки після поглибленого обстеження.

Підготовчу групу формують діти в реабілітаційному періоді після гострих захворювань, що не потребують курсу лікувальної фізкультури, з середнім рівнем функціонально-резервних можливостей серцево-судинної системи. Фізичне навантаження повинно бути з поступовим збільшенням без складання нормативів. Заборонено заняття в спортивних секціях, але рекомендовано додаткові заняття у групах загально-фізичної підготовки або в домашніх умовах із метою ліквідації недоліків у фізичній підготовці (за індивідуальними комплекс-завданнями вправ, спрямованими на підвищення рівня функціональних можливостей серцево-судинної системи та системи дихання, на зміцнення певної групи м'язів, на оволодіння певними руховими навичками або для підвищення рівня їх виконання).

Спеціальну групу для занять фізичною культурою відвідують учні, які мають значні відхилення постійного чи тимчасового характеру в стані здоров'я, що не перешкоджають навчанню в школі, але протипоказані для занять фізичною культурою за навчальною програмою. Рівень функціонально-резервних можливостей: низький або нижчий за середній. Фізична підготовка проводиться за спеціальними програмами з урахуванням характеру та ступеня відхилень. Заняття проводить учитель фізичної культури надаючи індивідуальні завдання безпосередньо на уроках.

Наказом директора навчального закладу списки учнів, віднесених до підготовчої та спеціальної груп, затверджуються на поточний рік і доводяться до відома вчителів (викладачів) фізичної культури, класних керівників (п. 4). На підставі наказу класний керівник за участю медичного працівника навчального закладу оформлює Листок здоров'я, який знаходиться в журналі обліку навчальних занять (п.5).

Під час проведення моніторингового дослідження було проаналізовано записи в журналах поглибленого огляду та листках здоров'я 12765 учнів загальноосвітніх навчальних закладів міста Чернігова.

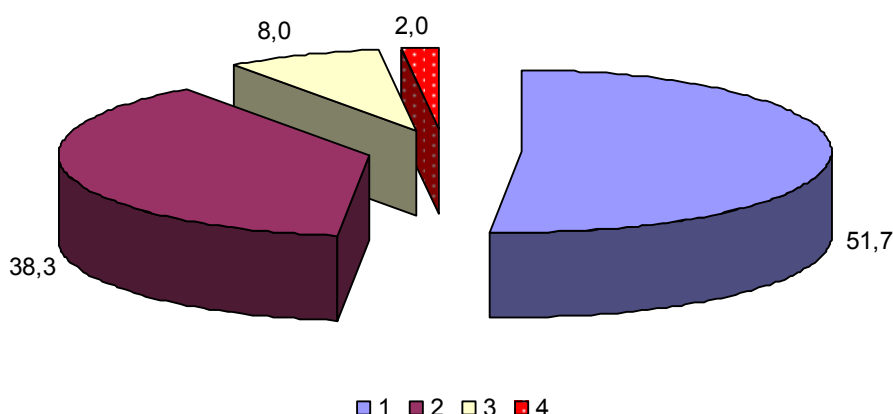

Рис. 1. Середньостатистичні дані розподілу учнів м. Чернігова за медичними групами для занять фізичною культурою (n=12765)

Примітка: 1 – основна медична група, 2 – підготовча медична група, 3 – спеціальна медична група, 4 – учні, звільнені від занять фізичною культурою

Аналізуючи інформацію представлену в зазначених документах, виявлено, що школярі 1-11 класів за медичними групами для занять фізичною культурою розподіляються таким чином (рис. 1): в середньому по школах тільки 51,7% учнів займаються в основній медичній групі, решта – 48,3% мають різного роду та ступеня захворювання й відповідно віднесені до підготовчої (38,3%) та спеціальної (8%) медичних груп. 2% школярів звільнені від занять фізичною культурою за станом здоров'я.

У процесі дослідження також встановлено склад медичних груп учнів молодшого, середнього та старшого віку (рис. 2). Таким чином виявлено, що у початковій школі 61,4% школярів займаються на уроках фізичної культури в основній медичній групі; 31,1% – підготовчій; 6,1% – спеціальній і 1,5% – звільнені від занять. Відсотковий розподіл школярів на медичні групи у середній школі такий: 47,2% – основна група, 41,2% – підготовча, 9,3% – спеціальна і 2,3% звільнені.

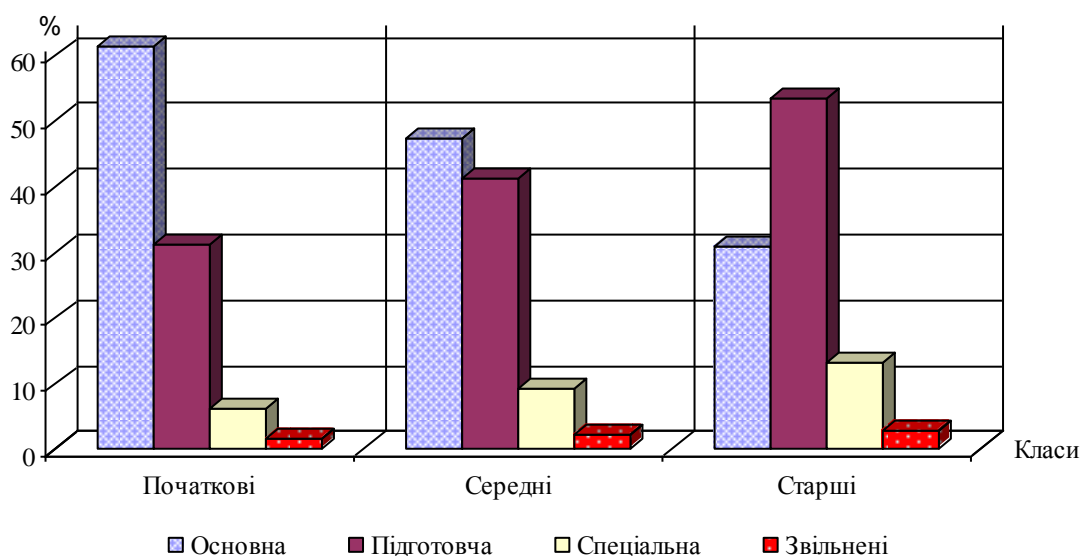

Рис. 2. Розподіл учнів за медичними групами у початкових, середніх та старших класах (%)

Розподіл учнів на медичні групи у старшій школі характеризується зменшенням відсотку учнів в основній медичній групі порівняно з середньою та молодшою і становить 30,9%. Також збільшується

кількість учнів у підготовчій групі (53,3%), спеціальній (13,1%) та звільнених від занять фізичною культурою (2,8%).

Висновки. Результати моніторингового дослідження, яке було проведено в Чернігівських школах, дають підстави зробити висновки про те, що в загальноосвітніх навчальних закладах за період навчання здоров'я дітей значно погіршується, а саме: спостерігається тенденція до зменшення з віком кількості учнів, які займаються в основній і збільшення кількості дітей, що належать до підготовчої та спеціальної медичних груп для занять фізичною культурою.

Для підвищення стану здоров'я та рухової активності учнів, крім відвідування уроків фізичної культури необхідно використовувати рекреаційні форм фізичного виховання, які включають виконання гімнастичних вправ до навчальних занять, фізкультурні хвилини під час уроків, фізичні вправи і рухливі ігри на подовжених перервах, щоденні фізкультурні заняття в групах продовженого дня, самостійні заняття у поза навчальний час, фізкультурно-масову роботу за місцем проживання тощо.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні соціально-педагогічних чинників, які визначають стан здоров'я, підготовленості дітей та дозволяють формувати в них позитивне ставлення до здорового способу життя.

Використані джерела

1. Жук Г.О. Аналіз підходів до розподілу учнів на медичні групи для занять фізичною культурою у загальноосвітній школі / Г.О. Жук // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 1. – С. 61-63.
2. Запорожець А. В. Стан здоров'я населення України / А.В. Запорожець // Здоровий спосіб життя: зб. матеріалів II Міжрегіон. наук.-практ. конф. – Львів, 2002. – С. 31-33.
3. Інструкція про розподіл учнів на групи для занять на уроках фізичної культури // Наказ Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки України від 20.07.2009 №518/674. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0773-09>.
4. Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми "Здорова нація" на 2009-2013 роки // Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 травня 2008 р. № 731-р. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/731-2008-р>.
5. Про забезпечення медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах // Наказ Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки України від 20.07.2009 №518/674. режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0772-09>.
6. Ріпак М. О. Стан здоров'я учнівської молоді у сучасних умовах / М.О. Ріпак, Г.О. Чеголя, І.Б. Клецко // Актуальні проблеми організації фізичного виховання студентської молоді Львівщини: зб. наук. пр. – Львів: ЛДФА, 2009. – С. 54-55.
7. Солопчук Д. Проблеми формування здорового способу життя в учнів загальноосвітніх шкіл / Д. Солопчук // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фізичної культури та спорту. – Львів: Українські технології, 2003. – Вип. 7, т. 2. – С. 120-123.

Гаркуша С.В.

МЕДИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ КОНТРОЛЬ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ УЧЕНИКОВ НА МЕДИЦИНСКИЕ ГРУППЫ ДЛЯ ЗАНЯТИЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРОЙ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

В статье представлены данные мониторингового исследования состояния здоровья и распределения на медицинские группы для занятий физической культурой учеников школ г. Чернигова.

Ключевые слова: *здоровье, медицинские группы, физическая культура.*

Garkusha S.V.

MEDICAL AND PEDAGOGICAL CONTROL OF DISTRIBUTING OF SCHOOLCHILDRENS ON MEDICAL GROUPS FOR EMPLOYMENTS BY A PHYSICAL CULTURE IN GENERAL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

In the article information of monitoring research of the state of health and distributing is presented on medical groups for to occupy the physical culture of schoolchildrens Chernigov.

Keywords: *health, medical groups, physical culture.*

Стаття надійшла до редакції 28.02.12